РІШЕННЯ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ДФ 36.053.027 ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 36.053.027 Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України (м. Дрогобич) прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії **Дутці Оксані Ярославівні** з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія (Українська мова) на підставі публічного захисту дисертації «**Параметризація іменникової омонімії з компонентом-запозиченням в українській мові**» 02 травня 2025 року.

Дутка Оксана Ярославівна, 1989 року народження, громадянка України, освіта вища. 2011 р. закінчила Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», здобувши повну вищу освіту за напрямом підготовки 035 Філологія та здобула кваліфікацію магістра філології.

З вересня 2011 р. і до сьогодні – викладач української мови та літератури у Відокремленому структурному підрозділі «Свалявський технічний фаховий коледж Національного університету харчових технологій».

З вересня 2022 р. і до сьогодні – аспірантка кафедри української мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка зі спеціальності 035 Філологія (Українська мова) (заочна форма навчання).

Здобувачка має 12 одноосібних публікацій за темою дисертації, з них 7 статей – у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 3 статті – в інших виданнях України, 2 публікації – у матеріалах наукових конференцій, а також 1 статтю (у співавторстві; особистий внесок Дутки О. Я. становить 40%) – у журналі, індексованому в наукометричній базі Web of Science.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Дутка О. Я. Омонімія в колі сучасних наукових проблем. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. праць. Ужгород, 2014. Вип. 19. С. 36–40.
2. Дутка О. Я. Запозичення з грецької та латинської мов як джерело омонімії в сучасній українській мові. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. праць. Ужгород, 2019. Вип. 24. С. 39–43.
3. Дутка О. Я. Роль французьких запозичень у розвитку омонімії української мови. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації.* 2020. Т. 31 (70). № 2. С. 7–11.

4. Дутка О. Я. Грецькі та латинські запозичення у складі омонімів української мови. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство).* 2020. Вип. 14. С. 46–52.
5. Дутка О. Я. Збагачення омонімічного складу української мови внаслідок запозичень із германських мов. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації.* 2021. Т. 32 (71). № 2. С. 20–26.
6. Дутка О. Я. Запозичення з трьох і більше мов як джерело омонімії української мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.* Одеса, 2021. № 48. С. 63–65.
7. Дутка О. Я. Параметризація іменникової омонімії в комплексі «питоме слово – запозичення» як результату засвоєння слів з інших мов (на матеріалі англійської і німецької мов). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство).* 2023. Вип. 19. С. 29–35.

Публікації, які включені до наукометричної бази Web of Science

8. Dutka O., Dzyubak N., Pabat V., Bevzo H., Tamozhska I. Formation and development of Ukrainian communicative vocabulary. *AD ALTA : Journal of Interdisciplinary Research.* 2021. Issue XXIV. P. 132–136.

Наукові праці в інших виданнях України

9. Дутка О. Я. Германізми у складі омонімів сучасної української мови. *Молодий вчений.* 2020. № 3 (79). С. 144–148.
10. Дутка О. Я. Тюркізми як джерело поповнення омонімів сучасної української мови. *Науковий огляд.* 2020. № 3 (66). С. 162–174.
11. Дутка О. Я. Про деякі запозичення у складі омонімів української мови. *Студії з філології та журналістики* : зб. наук. праць / міжнар. редкол.: М. Вашичек, Н. Венжинович (відп. ред.), М. Горди та ін. Ужгород, 2020. Вип. 6. С. 34–38.

Наукові праці в матеріалах конференції

12. Дутка О. Я. Запозичення з двох мов (французької та інших) як джерело омонімії української мови. *Мова та література у полікультурному просторі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (7–8 лютого 2020 року, м. Львів). Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2020. Ч. І. С. 78–82.
13. Дутка О. Я. Запозичення з двох мов у складі омонімічних рядів української мови. *Філологія та лінгвістика у сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (28–29 серпня 2020, м. Запоріжжя). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2020. С. 28–33.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

1. Петро МАЦЬКІВ, доктор філологічних наук, професор, декан факультету української та іноземної філології Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

2. **Марина НАВАЛЬНА**, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів та природокористування України.

Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1. Оксана Ярославівна під час дослідження використала кілька десятків лексикографічних джерел і сумлінно, уважно їх опрацювала. Дослідниця неодноразово зазначає (як, наприклад, для омокомплексу ***КЕЛЬТ*^{1} – *КЕЛЬТ*^{2}**), що омонімію кодифіковано лише у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови». «Решта лексикографічних праць фіксують або значення першого компонента і репрезентують слово як моносемне (СУМ, IV, 140; СІС (Музич.), 328), або значення другого компонента і теж представляють лексему тільки із цим лексичним значенням (ССІС, 307; НСІС, 294))» (с. 201). Як Ви вважаєте, чому не всі лексикографічні праці фіксують повно ту чи ту мовну одиницю?

2. У роботі авторка частіше оперує поняттями «лексико-семантична група», хоча подекуди використовує поняття «тематична група», пояснюючи, наприклад, «З огляду на те, що англізми як перші компоненти омокомплексів на позначення спортивних понять охоплюють широке коло пов'язаних зі спортом реалій, постала необхідність залучення ще такої систематизувальної одиниці, як *тематична група*» (с. 136). Хочемо запитати в Оксани Ярославівни, за яким критерієм розрізняєте означені вище групи?

3. Дослідниця удокладнено описує, наприклад, омонімну пару «***АСТРАГА́Л*^{1} – *АСТРАГА́Л*^{2}** (від гр. *αστράγαλος* 'хребець', 'кісточка'), зазначаючи, що її представлено у «Словнику української мови у 20 т.», «Словнику іншомовних слів» С. Бибик та Г. Сюти, у яких перший компонент омопари ***АСТРАГА́Л*^{1}** (-у, тільки одн.) витлумачено як 'однорічна чи багаторічна трав'яниста або кущова рослина родини бобових' і другий ***АСТРАГА́Л*^{2}** (-а, одн. і мн.) – як '*архіт.* деталь у класичній архітектурі, що має форму валика (іноді оздобленого ниткою стилізованого намиста) з поличкою (з'єднує стовп колони з капітеллю або базою)' (СУМ-20, I, 279; СІС (Бибик), 57)» (с. 100–101). Звертаємо увагу, що один компонент омопари в родовому відмінку має закінчення **-у** (тільки однина), другий – **-а** (однина і множина). Ви констатуєте неодностайність укладачів словників щодо закінчення у формі родового відмінка однини другого компонента в проаналізованих джерелах – як серед тих, де слова подано як омоніми, так і серед тих, де – як багатозначні: закінчення ***-а*** засвідчено у «Словнику української мови у 20 т.» та «Російсько-українському словнику) (СУМ-20, I, 279; РУС (Гриц.), I, 69); закінчення ***-у*** –

у «Словнику іншомовних слів» С. Бибик та Г. Сюти (СІС (Бибик), 57), словнику-довіднику Н. Лозової і В. Фридрак «Дзвона чи дзвону? або **-а(-я)** чи **-у(-ю)** в родовому відмінку?» (ДчиД, 17)». На Вашу думку, чи можна уважати нормою такі граматичні розбіжності між компонентами омонімної пари, чи все-таки в перспективі варто мовознавцям дійти згоди?

4. Дефінуючи запозичення з тієї чи тієї мови, Ви часто в дужках фіксуєте паралельний варіант (наприклад, *англізм* і *англіцизм*). Чи варто, на Вашу думку, дослідникам уніфікувати подібні випадки?

5. У другому розділі дисертації не дотримано цифрової послідовності: після підрозділу «2.1.2.4. Омонімія з компонентами-запозиченнями з інших далекоспоріднених мов» відразу йде підрозділ «2.3. Омонімія із запозиченнями з неспоріднених мов», а має бути 2.2 (с. 14).

3. Наталія КОСТУСЯК, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та лінгводидактики Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1. У другому розділі дисертації простежуємо порушення нумерації, зокрема відсутність пункту 2.2.

2. О. Я. Дутка зазначає, що для формування корпусу онімів із компонентом-запозиченням вона скористалася тлумачними словниками української мови, словниками омонімів і чужомовних слів та перекладними лексикографічними працями, перелік яких подає у Вступі, зокрема в рубриці «Матеріал дослідження», та в Списку довідкової літератури. Цікаво дізнатися, за яким критерієм дисертантка обирали словники?

3. Аналізуючи омокомплекси, здобувачка взяла до уваги низку різногалузевих термінів. У зв'язку з цим виникає питання, чи з'ясовувала Оксана Ярославівна, наскільки частотним є цей процес і чи простежувала на сучасному етапі тяглість тенденції, пов'язаної з формуванням омопар та оморядів, у яких засвідчена термінолексика?

4. До корпусу фактичного матеріалу потрапили зафіксовані в лексикографічних джерелах фонетично, графічно й граматично освоєні запозичення з різних мов. Науковці зазвичай розмежовують транскрипційний та транслітераційний прийоми графічного передавання таких одиниць. Чи помітила дисертантка, який із них найбільш притаманний досліджуваним номінаціям, що вже зазнали мовної адаптації?

4. **Олександр СТИШОВ**, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1. Чому в дисертації немає абзацу про перспективи подальших досліджень?
2. На жаль, на сторінці 156 подано слова *капрІчіоза, сорентІна* не відповідно до правил чинного українського правопису. Адже треба писати *капрИчіоза, сорентИна*.
3. На сторінках 33–34 Ви чітко подали методику дослідження. Але писали лише про використані ***методи***, а там названо й ***прийоми*** дослідження.
4. Загалом роботу написано грамотно, літературною мовою, хоча, на жаль, подекуди помічено окремі девіації, зокрема тавтологія (див. стор. 65, 134, 222), фоностилістичні невправності (див. стор. 36, стор. 170, 217).

5. **Ярослав ЯРЕМКО**, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Зауваження, висловлені в рецензії рецензента:

1. При всій відносності квантитативних оцінок запозичень «(галліцизмів – 25,5%, латинізмів – 24%, грецизмів – 14%, англіцизмів – 14%, германізмів – 12%, тюркізмів – 5%)» (С. 98), які сформували іменникову омонімію, їх кількісна та етимологійна ієрархізація з домінуванням галліцизмів є не переконливою, бо ставить під сумнів аксіоматичне твердження про експансію англізмів на етапі культурної глобалізації, про традиційно стійкий вплив латинської і грецької мов на формування корпусу інтернаціоналізмів.

2. Позаяк переважна більшість запозичень проникла у лексичний склад української мови внаслідок різнобічних міжмовних контактів (С. 5), то у дослідницькому пошуку варто б опиратися на теорію мовних контактів, яка змінила теорію запозичень і адекватніше відтворює етимологійну динаміку, оперуючи поняттями «*етимологійне джерело*», «*етимологійний матеріал*», «*історичне джерело*». З цього погляду часто вживані у дисертації поняття *галліцизм, германізм* (С. 5) не зовсім точні, бо, скажімо, більшість запозичень із французької мови (етимологійний матеріал) мають латинське походження (етимологійне джерело) і зовсім не стосуються зниклої галльської мови.

3. Загалом у дисертації задекларована неабияка етимологійна заглибленість у «джерело запозичень, унаслідок яких на українському мовному ґрунті постає омонімія й походження яких актуальні в нашому дослідженні» (С. 24). Йдеться, за дискусійним номінативно-поняттєвим розмежуванням О. Дутки, про «мови античної цивілізації» (С. 5), «мови післяантичної цивілізації» (С. 5), а також про неспоріднені мови (угорську, фінську, тибетську, бірманську, монгольську, мову фанґ, чанську та ін.» (С. 24). Цього більше, ніж досить. Такий евристичний дослідницький розмах засвідчив би унікальність багатьох міжмовних омонімійних паралелей, які авторка, однак, змушує приймати «на віру», бо вони не мають і здебільшого не можуть мати лексикографічного підтвердження.

4. Попри широкий діапазон пошуку міжмовних паралелей з віддалено спорідненими чи неспорідненими мовами, чомусь не стали об'єктом уваги омонімійні відношення з компонентом-запозиченням у близькоспоріднених мовах, зокрема у російській, яка традиційно трактувалась як остання посередницька ланка (історичне джерело) у багатоступеневій міграції запозичень. Зміщуючи акценти в глибину дослідження, до проблеми неодновимірних контактів української мови з російською, нинішня українська лінгвістична думка прагне відновити автентичну основу в українській літературній мові, історично сформовані системні (у т. ч. омонімійні) відношення і говорити не з чужого голосу про гостру проблему (політичну, культурологійну, ідеологічну і власне лінгвістичну) наслідків інтерференційних впливів російської мови в українському словникарстві загалом і в розмежуванні явищ полісемії та омонімії зокрема.

Результати відкритого голосування:
«За» – 5 членів ради
«Проти» – немає
«Утрималися» – немає

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена ДФ 36.053.027 рада присуджує **Дутці Оксані Ярославівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія (Українська мова).

Голова разової спеціалізованої
вченої ради Петро МАЦЬКІВ

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Підпис
ЗАСВІДЧУЮ
вчений секретар
Вченої ради

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
02126438